

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТ ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАА КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАА СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

№ 296 (5086) 1961 ч. декабрь 16, суббота | Өртөө 2 көп.

РСФСР-нин кара хөрзүннүг эвес зоназынын көдөө ажыл-агыйынын ажилдакчыларынын чөвүлел хуралы доозулган

МОСКВА. Россия Федерациясынын Кара хөрзүннүг эвес зоназынын көдөө ажыл-агыйынын ажилдакчыларынын чөвүлел хуралы декабрь 14-те доозулган. Чөвүлел хуралдын ажилында эштер Г. И. Воронов, Ф. Р. Козлов, А. Н. Косыгин, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, Д. С. Полянский, М. А. Сулов, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, П. Н. Демичев, Л. Ф. Ильичев, Б. Н. Пономарев, И. В. Спиридонов, А. Н. Шелепин олар кирешкен.

СЭКП ТК-нын Бирги секретары, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. С. Хрущев сөс ап чүве чүгээлэн. Чөвүлел хуралдын киржигичлери ону ниг алыш чөкөөлөгөнү-биле утгааннар.

Чөвүлел хуралдын киржигичлери ол зоназын көдөө ажыл-агыйынын бүгү ажилдакчыларына Кыйгырымнүг күзөп алганнар.

СЭКП Төп Комитетинге чорудар чагаа чангыс өп-сеткил-биле күзөп алынган.

Орук-суур менди-чаагай чорзун!

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Л. И. Брежнев декабрь 14-те «ИЛ-18» деп самолёт-биле Москвадан Индияже чоруккан. Л. И. Брежнев Делиже Индиянын президентизат доктор Раджадр Прасадтын чөкөөлөгөнү-биле күрүнө аян-чорутун кылып чоруп турар.

Внуков аэропортта Л. И. Брежневти Москвадан ажылчы чоннарынын хей салып төзөлөкчилер, эштер Г. И. Воронов, Ф. Р. Козлов, А. Н. Косыгин, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, Д. С. Полянский, М. А. Сулов, Н. М. Шверник, П. Н. Демичев, Л. Ф. Ильичев, И. В. Спиридонов, А. Н. Шелепин, ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазынын оралдакчылары Н. П. Органов, Ш. М. Аршаная, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын оралдакчылары Н. Г. Иглатов, К. Н. Руднев, Л. Ф. Устинов болган өскөлөр-дөл үдөө.

Удөөнеринин арасында Индиянын Совет Эвиленде керектеринге тур бүзүр тирген С. Р. Т. Тхан, ССРЭ-де төзөлөкчилерге дипломаттыг төлөө черлеринин баш тыннары, элчин черлеринин ажилдакчылары, совет болган даштык журналисттер база бар турган.

(СЭТА).

РСФСР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ БЕШКИ СЕССИЯЗЫ

РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯЗЫ ЧЕДИ ЧЫЛДЫҢ ДӨРТКҮ ЧЫЛЫҢЫҢ БЕДИКТЕРИНИЧЕ

Чеди чылдың үшү чылында кылдылган чүдүлгөн түшпөт көөр, СЭКП-нин XXII съездинин шийттирилдеринге үндөйлөш, 1962 чылда РСФСР-нин улус ажыл-агыйын хөгжүдериин практикатик сорулгаларын айттыр дээш, узу-кызын көзүлбөс Россиянын бүгү-ле булуңу-урагын чонун төзөлөкчилер декабрь 14-те Кремльде РСФСР-нин Дээди Советинин 5-чи сессиязын чыгып келгенер.

Улус гидроэлектростанцияларын алыр-биле шытылган тулгу-жулары, Магнитын болган Бүзүлгөн шийттирилгелерин ортөкчөндөр хуралдын өткөзүлгөнү мурунда-ла Кремльдин Улус Ордузунун ажилында ужурашканнар. Депутаттарын дин хей Россия Федерациязынын Кара хөрзүннүг эвес зоназынын көдөө ажыл-агыйынын ажилдакчыларынын чүгө чаа доозулган, Никита Сергеевичин сөс ап чүве чүгээлэн, чөвүлел хуралын дин сессияга чедип келгенер.

15 шак. Чыгак доктарында эштер Г. И. Воронов, Ф. Р. Козлов, А. Н. Косыгин, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, Д. С. Полянский, М. А. Сулов, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, П. Н. Демичев, Л. Ф. Ильичев, Б. Н. Пономарев, И. В. Спиридонов, А. Н. Шелепин олар көстүп келерге Кремльдин Улус Ордузунун хуралдар залын долдур олурункан депутаттар болган азы-чыл динмиттик алыш чөкөөлөгөнү-биле утгааннар.

Сессиян РСФСР-нин Дээди Советинин Даргазы депутат В. И. Прохоров айткан.

Маандат комиссиязынын илеткелдин илтизаа болган РСФСР-нин Дээди Советинин чаа сонгутаан депутаттарынын бүгүн өргөлериин дүзөп көрүрүн дугайында доктаалды күзөп алган.

Даразында хүн айтырын чангыс үн-биле дүзөп алган.

Россия Федерациязынын чинк улустурунне капитал салымшынар бо чылдың дөңсөлгө бодалар келер чылда 31 хуу көзүдөр. Хөвө-саазын кылдыгыг өскөр болган көр индиктер бүдүр талазын көдөө чеди чыл панында 1963 чылда көрдүнгөн дөңсөлгө хөмчөзүн республика келер чылды чедип алыр. Культура-амыдыралга хөргөлөр барааннарын бүдүрүп үндүрери барык 11—13 хууга өскөр.

Өөрүшкүлүг түңнелдер, улус чаагай перспективалар

РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯЗЫНЫҢ БУДУРУЛГЕЛЕРИНИ ПЛАНДАН АРТЫНКА ҮНДҮРГӨН ПРОДУКЦИЯЗЫ 65 УРАЛМАШВОДТАРНЫҢ БУДУРУШКУНУНУҢ ХӨМЧӨЗЛИНГЕ ДЕН. РЕСПУБЛИКАНЫҢ УЛЕТПҮР 1962 ЧЫЛДА МАШИНАЛАРЫН БОЛГАШ ПРИБОРЛАРНЫҢ 700 ЧАА ХӨВРИЛЕРИН БУДУРУП ҮНДҮРЕРИН ШИНГЭДИП АЛЫР. КУКУРУЗАНЫ ТАРААЗЫН

АЛЫРЫ-БИЛЕ ТАРЫРЫ БИР МИЛЛИОН ГЕНТАРГА КӨВҮДӨЗӨР. ЧАРЫГДАЛДАРНЫҢ БЕШТИҢ БИР НЕ 333 — ЧУРТТАЛГА ТУДУШКУНУГА ҮНЕР. РСФСР-НИҢ УЛУС АЖЫЛ-АГЫЙЫНГА ЧҮГӨЛ ЧАНГЫС ЧЫЛДЫҢ ДУРГУЗУНДА ДАЙЫН СӨВЛӨНДЕГИ БУГУ БЕШ ЧЫЛ ПЛАНЫНДА САЛГАНЫ ӨШКАШ БЫНЧА ХӨРӨҢГИЛЕРИН САЛГАН ТУРАР.

Илеткелчи эш Герасимовтун чүгээлэни болза: — 1962 чылда улустур талазын көдөө продукциянын нити хөмчөзүн 7,4 хуу көзүдүрерин айттыр турар. Ол чорук контроль чуралгаларын өзүгээр чеди чылдың баштайгы дөрт чылдарында дүргүзүндө улустур бүдүрүлгенин дөңсөлгө нитиан-биле 36,6 хуу көзүдүр деп планнаанын орунуга 41 хуу өскүрүр арганы болза.

Кара болган өнүгү металлургиянын улам дүргөн хөгжүдериинге улус киреңгелерин көрүндүрүп турар. Келер чылда республикада шүг экилдеринин 25 миллион 800 муң тонна чедир, каанын — 42 миллион 700 муң тонна чедир, прокатты бүдүрүр — 32 миллион тонна чедир көзүдөр. Каа хооразаларын бүдүрүп үндүрери 3 миллион 700 муң тоннага чедир өскөр. Кара металлдарын бүдүрүлгенин хөмчөзү болза каа өнүдүрер болган прокат бүдүрер талазын-биле чеди чылдың оналгаанын бистин металлургиясы бир чыл кире мурнап күзөлдүп турар дугайын чүгээлэн турар.

Баштайгы дөрт чылдарын түңнелде Россия Федерациязында чеди чылдың контроль чуралгаларында ажыр 8 миллион 500 муң тонна каан, 6 миллион ажыр тонна прокаты бүдүрүп үндүр.

Ол болза айткан кыска хуусаада Кузнецкий металлургия заводу мышак индиг ийн улус бүдүрүлгелерин тударында дөңсөп турар.

Чес-холаны, никельди, алюминийн экилдерин көзүдүрерин план баш бурунгаар көрүп турар. Химия улустурунун темпелери дүргөдөн турар. 1962 чылда синтетиктиг смоланы болган пластиктиг масса-ларын ажилдап кыллары 22 хуу, кылдым болган синтетиктиг волокнону — 18 хуу, синтетиктиг каучукту — 22 хуу, кемичидилгелерин — 16 хуу көзүдүр.

СЭКП-нин XXII съездинин салгааны, социалатик экономиянын улам ийик көзүдериин сорулгалары 1962 чылда РСФСР-нин улус ажыл-агыйын хөгжүдериин Күрүнө планынын төзөйлөзүнүн үндөйлөш салдылган деп, К. М. Герасимов тугаалы. Съездинин хөмчөзү алганы партиядык чаа Программанын комиссиянын материал-техникалык базадын тургузырын, бүдүрүчү күштерин көстүп көрбөс чөкөөлөгөнү хандырарынын болган аяа үндөйлөгөн чонун дөңсөлгө өң бели амандыгыг дөңсөлгө Совет Эвиленде чеди чылдың улус чаагай перспективаларын ажилды турар.

Бистик партиядык база чырыктыгы келер үкө оруту бүзүрелдиг салышса, бүртүгээр шийткөөлөгөн дөңсөлгө болуу, коммунисттик төзөйлөгөн тургузушкунуна шийткөөлөгөн турар бүгү-ле чүдүдери аралдыр шийт турар деп, илеткелчи оналган дөңсөлгө. Сталинга чүдүп турган чорукту долту-биле болган азын-биле буруу шийт көргөн, Молотовтун, Кагановичинин, Мелекочевтун болган өскөлөрүндө партияга улус фракциянын болуун чыгак шыканы, партия болган күрүнө амандыгынын дөңсөлгө чорук-чөгөстөрүн амандырылга хөмчөзү болган баштайгы — ол бүгү болза бистик чөвүлөтүн чөкөөлөгөн күштеринин улам ийик дөңсөлгө, аларын Коммунисттик партиядык болган он Ленинни Төп Комитетин докталды совет экилдерин улам-на сырып каттыштырылга идиликт болган.

Ажылчыларын, колхозчуларын болган интеллигенциянын өскөлөрдү күш-ажылынын, партиядын XXII съездинде алдар кылдыр калбарган бүгү улустун социалатик чарыктын ачызында бо чылдын республиканың улус ажыл-агыйын бүгү адырларынын улам ийик дүргөн өздүлгө болган улус ажыл-агый планынын кол оналгаларын чедикширин күзөлдүрүп хандыртылган.

Россия Федерациязынын улустурунун нити продукция-даа талазын-биле база ол мышак хей-хей чүгүлө кылдыларын бүдүрүр-даа талазын-биле планын оналгаларын ажыр күзөлдүрүр-биле бо чылдың доозуп турар. Улустур продукциянын бүдүрер талазын-биле 11 айларын планын нитиан-биле 101,6 хуу күзөлдүнгөн, а өң хөмчөзү өрткөн чылдың чоругу үзө-биле дөңсөлгө, 8,4 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Бистин Төрөн чорутуштуң күчү-шымалын үндөшүн — аар улустур бөдкө темпелер-биле хөгжүп турган. Эрткен чыл-биле дөңсөлгө, бо чылдын өң продукциянын немедө өздүлгөн 9 хуу, каа экилдерин 9 хуу, каа хооразалар бүдүрери — 17 хуу көзүдөр.

Тыва АССР 1962 чылда 21 муң тонна этти күрүнеге садар, ол дээш демиселди амдыгааштан эгелээл!

КИЧЭЭНГЕЙНИ—МАЛЧЫННАРЖЕ

Чөөн-Тектик районун «Сүт-Хөл» совхозунун дөңсөөсү Ишкин, Хүүрестик дөңсөөнү уналары, ылангыя шөп малды оларгады өстүреринге көңүлү таарымчалыг черлер. Ам иланга сохостун 4000 ажыг баш шөп болган бир муң харе жылыгым бо маллары 18 коданарда турар.

Бо черлерде чурттап турар малчынарнын арабында мурнакчылар база эвеш эвес. Оларнын чижөөне бо чылын төрөөн 82 инежерден бызааларын бүрүн камгалап алган М. Шылдыраа, каларган ангор шилдеринин бирөөнүннен-не 600 грами чөхтү кыргын ап, база төрөөн өстүреринин чаш төлүн чагыс-лаа хорамга чокка камгалат доруктурган өмшү каларчы Ириктий болган олардын семирткен бир кодан анык шарыжгыштарын бирөөнүнне хүнде ортума-биле 750 грами семиртирерини чедиш ап, күрүнеге хей өтти берген О. Чулуум болган оон-даа өскелерни кирип болур.

Ишкин, Хүүрестиктин малчынары мал камгалаашкыныга багыт эвеш белеткен, октябрнын төңчүзүнде чүм өлтүг, чымыг кышталарында барып холупканнар. Барык каларчы бүрүгү артык камгалагы болуп турар.

Бистаң чуртувуста коммунизм тургузушкунунун хереңге боттарынын үлүг-хузуун айнымаксай күш-ажымы-биле кирип турар бо ажыкчы чоннарын уругуучу оуп турар материалдыг болган културлук негелдерини хандылары дээш сохосту партия, профсоюзлар организациалары, ылангыя дирекция чери база онза кичээнгей салыр ужурап турган.

Индыг турбузе сохос төвүндер арап олардада чурттап турар малчынарнын материалдыг болган културлук негелдерини көңүлү багыт хангыш турар. Мында малчынарнын өргөжөк чугула херегелден барааннары-биле хандылар ужурап магалан (аргелекчиш ап Сарыг-оол) багай ажылдап келген. Керосин, лаа белин чок болуп турар. Ычтаган малчынар аргажоктун

Эки организастаан

БЕЛДИР-АРЫГ. Тес-Хем районда «Чодура» колхоз бо чылын малдык чыгы семиртиргезин, күсүк олардыкымынын эки организастаан. Оон түндүккө малдык күжү ортумактан өрү болуп турар. Мал ажылыкта коммунистерден үлгериле ажылдап турар чамык шегерин айтып болур. Чижээ, Кемий-оолдук каларган кодан хою кур болган мевди. Болудун күжү-биле ол 70 центнер сизгени белеткен алган. Ош ишкын шимит бо чылын чаа камгалаш немей белеткээринге организациалар болган, мында 100 инеке кажааны чогуру оюнда кылдып дооскан, база болудун камгалааша 100 ажыг центнер сизгени сөөртүп алган.

кырындан барааннап, совхоз төвүнче чоруп туралар. Ишкинде малчынарнын чурттап турар бакмынарнын хей кезин сонга, шала чок, чавыс, зарангы, соок казанактар болуп турар. Оң-биле мал бо малчынарнын ортузуна партиянын политтехничилдериге болган тайылбыр-массалаг ажыдарын көңүлү кошкып тургусан.

Ол ажыдарын камбартын чорударына таарымчалыг байдалдар мында бүрүн бар. Ишкин, Хүүрестикте чурттап турар малчынарнын төп ортузу Өртөн-Арыг болур. Мында магалан, кижик өмнелгези болган өскө-лаа каандырыла черлер бар. Мында малчынар чүк-чүктөн өй-өйдө чыгыш кеп турар, а мында партиянын маалым-лаа ботку агитациалары—лозун, плакат, хава солуну чүү-лаа чок. Агитациалар база чок. Агитациалар бар, чок болдунмес, ол талазы-биле ажы чорупу турар кийик көзүбес. Партиянын XXII съездинин төгүлүгү шилдеринин дугайында тускай лекция, беледалар, пленумдар чоруттумайн турар. Оон туржу, малчынарнын чагылып алган солун, сеткүүлери база чагаа бижиктери мадаа ай шикалда элей берген чедиш кеп турар. Оон чыдагарын тускай почтачы чок, почтаны уаус дамчаштыр чорудуп турарында болуп турар. 1962 чылдын солун чагылазын мында көңүлү багай чоруткан. Алаа ажылдап турган кымыл өгнү ванды-лаа чыдагаан чокка лаап каан, оң дериг-херегелдерин чамык бижикер хузуунда эдилеп турар. Сов-

Күш-ажылчы чедишкinnen

АРЫГ-БАЖЫ. Сонгудаларга чер-черде белеткен, чонуну ортузуна масса-политтехничил ажыг амыр оордаларга холбоштыр, оун чедишкенин шилдерлеринге улаандыр салбарып турар. Өвүр районда «Божу-нылече орун» колхозтун дарганын мал ажылынын талазы-биле орамыччын С. Самылдайдын редовциала дывнаканы бола:

— Ниятинин малын мевди, хур кышталарды соруда-биле анза белеткенди бо чылын организастыг чоруткан. Кажаалар четчир, а малчынарда чуртталга бакмынары, таарымчалыг эки өглер хандырышкан. Колхозтун шөп малы бо хүшперде массалык оондун эгелөөн. Төрөөн 400 ажыг хойнуг хураганнары шуту мевди. Дарый-оол, Кенден шыкшан чамык малчынарнын хою түлүк оолдуп турар. Малдык ажы байлаан хур, күсүк каларган болажок, фермаларга мал чедиштин тураларын улам көвүлдөтүп, камгалаарык, ылангыя чаш малга таарымчалыг чөмөр чедир соруда-биле толаргай хемчеглерни организациалар турар. Бо хүшперде колхозтун болган сельхостранстын 12 автомашиналары мал чөмөрүн сөөртүүнде кирип турар.

колхоз бо хөмперде чурттап турар ажылчынары кино, концерт база көрбөй туралар. СЭЭП-нин XXII съездинин төгүлүгү шилдеринин күсүдери дээш сөрүк кирген ажылдар турар бистиң республиканын ажыкчы чоннары анык Тыва АССР-нин Дээди Советинге сонгудаларын идея-политтехничил болган организастыг белик дендеге эрттирер дээш чер болганда хайынжыкынныг белеткенин турла Өртөн-Арыг сонгуда участогу сөөлүгү үгө чедир-ле четпес дериттинген турган.

Өртөн-Арыгга өмнөлге салбары бар, мычалза-лаа оң аргелекчи эки Спиринга малчынарнын аалдарына барып, оларга өмнөлге дузалычтын көргүспейн турар. Оон ийи, мында мал өмнөлгезин салбары база четпес ажылдап келген, араан маллары чогуруу-биле өмнөлгөй турар, өлген малдар кели-биле үр үелерде аалдарнын көзүнарымыз чыгылаар чүүлдер эвеш эвес. 5000 ажыг баш маллар турар участота бижылган мал өмчизи чок болуп турары камгалааш таарымчалыг.

«Сүт-Хөл» сохостун Ишкин, Хүүрестиктерде малчынарнын ажыдарынын хандырылазында бо бүгү үлүг четпестерин сохоста партия, комсомол болган профсоюзлар организациаларнын уугуручулары, ылангыя шилдер Самыял-Серен, Таспаяк олар көңүлү эки билеп турар хирезинге, оун өлөр дээш боттут хемчеглер албайн турар.

Н. ЧЫРТАКПАН.

Дуржулгалыг кадарчы

Элегес оорунун соок сырын алаа чачтыкпаан кижиге көргөл чок сагандырар. Ол-бо талааларда дагыларыг, дыттар үнгүлөөн төйлөр хар-биле шилтынган. Чоонда Элегес хем чайындылааш, унуш дургаар үнгөн теректерин туман-биле шуглап, оларнын будуктарын хыраа, охук-биле база-ла агартыр «чугайлапкан». Ноябрь айнын төңчүзү болган кыштың шыгымы айларын бирезин—декабрь эгелөөн деп чүвени ол-ла бүгү сагындырып турган. Мычалза-даа бистиң чөдө бергенякыш камгалааш чүзүн-бүрү, уул-биче элөөн семис молдургалар хем уунун соок сырын-даа, кыштың берге үезинин дүшкенинда херексээр хирези чок. Суттаган оларны сүрүп кел чоран анык эрин ууда-дараазы-биле хылдандырып, дешкелешип турар.

Мунгап инек кажааларнын артында ийи кожа чадагай кажаа тур. Оларнын кажалары кожа. Ол ийи хаалга чанында бөргүнү халбаннарын дүжүрүп алган, хөрөктөөн тоңутуп, топтуп көңүлү, улагды берген кижик молдургаларнын бакмын дооскан, улауг, бичелен үзүп кирип тур.

— Бо кажада көвүдөй берди шыкшан дунмай, артканнын бызаалар кырычче кириптеэн—дээш, демги кижик улауг молдургалар кирген кажаанын аксын дуглааш, анык өргө дузалагыш, кирип сурашты. Демге кажада чөм каап бөрү черлерде чөдө берген, сизгени оларга тардып каап бөре бердилер.

Бо болаа «Элегес» сохостун үшүкү сүт-бараан фермазында, ук ажылыгын семиртиргедэ тургускан молдургаларын кадарып турар, сохостун мурнакчы малчынарнын бирезин Тырыкпан Сумуевич Күжүгеттин камгалааш болган чөдө. Тырыкпан Сумуевич чүк сохостун хоочун ажылчымын. Ол болудун күш-ажылыг орун 30 чыл мурлуна оон төртүтүгүн чери —Балыш-Хемчинтин Шекпөрдөн эгелөөн. Оон эгелөөн оң дескел чок, соруктуг чалым назыны ону ажылыгы орук-биле эдерткен чорупкан. Хараал, Чинге-Кыт алдын уургайларын дээш, кайда-ла ажылыгы холдар херектелгенде, чок-кавдыда оон күш-ажылыг салымшынын кирип, демин катпаан чери барык чок. Чөдө маала белин ол 1931 чылда челип келген. Иши-хари шала улагдып келген, Күжүгет мал ажылыгы кире эки-дир деп шилтирелен алган. Ам ол сохостун ийен кадарчы.

Улегерлиг ажил-ишчи

«Межегей» сохостун Алаакта төп сүт-бараан фермазынын саар инектер кадарчыны О. С. Бушчуртук оон ажылында үш чыл ажыг ажилдап турар. Бо арында анык коммунист хүлөөнгөн ажилына икепкейлиг чоруп көрүлүп, кады ажилдап турар эш-өөрүнө Улегерлиг ажилдап турар.

Чайгы үедө оон эөлчөндө саар инектерин чогуру үезинде оларга чедирин турар болган саалаа шагында фермазын турлаанга кирип келер. Ам бо кышкы үедө саар инектерин сизген, силес болган концентрат чөмөр-биле чогуру өй-шаанда чөмөргөп, кажаалар иштин аштап турар.

Болудун ак-сеткилдиг ажы-ажылы Оюн Сүржөөевич болудун эң-өөрүнү хундүжөлийн чаалап алган. Оң-биле чергелештир СЭЭП-нин XXII съездинин материалдарын фермазын ажылчыларына тааныштырар.— агитатор хүлөөлгезин ол эки күсүдөп турар.

Т. ТАМИ-САМБУУ.

рып кирге-ле 6 чыл ажып турар. 1959 чылда чедир Тырыкпан Сумуевич сохостун аарыг инектерин кадарып келген. Оларны ажаары улауг харымсагалыг, өйткээр, суттарар черлери тускайлап. Ол инектерин сохос дөгере саямпарга, Күжүгет семиртир молдургалар хүлөөп алган.

Бо чайын оларны өдөр-бөчкүр талазы-биле дыка таарымчалыг Дергун-Арыг деп черге чайлапкан.

— Мал семиртиринин ораны ол чорду. Чүггө чалдыс кодан малга «Йежир чер-дир. Молдургалар-даа алаа дыка дейиш немеп алганнар, «чай өлүк мевден» деп чугаалап болур дээрин Тырыкпан Сумуевич чугаалап оларар.

Болудун кыштанга ол кышка таарымчалыг белеткөөн. Ам болудун бижылган 135 баш молдургаларын тургузу азырап эгелей берген болду. Дуржулгалыг кадарчы чөмөрлөгү чорудуп болган чөмөр радионун болду-чөгүрү-биле таарымчалыг тургушкан. Тырыкпан Сумуевич молдургаларын хүнде дөрт каттап чөмөргү турар. Баштайгы улаада бөдүн чөм—сизген азы тараа саваны каап берип, суттаргыш, даразында силес бөэр, оон сонда—сизген берген суттарар, эң сөөлүндө тарга саваны-биле казы арбайлыг концентрат бөэр. Денгидези өскелеринге четпес молдургаларга болган бызаалар арбай чарбазын база хайындырып берип турар. Мурнакчы кадарчы бир молдургага хүнде 1,5 кг арбай концентратын бөрип турарын ажыктыг деп санап, мөөн содгар оон хайыч берип болур бе дээр-ин өөрөйип көрүп турар. Мал чөм-биле ол четчир кыдыр хандырышкан. Салосту анаа хунуну чыгымы сөөртүп берип турар.

— Эң Күжүгет бистин Элегес сүт-бараан фермазында ак-сеткилдиг, кызымаккай ишчилеринин бирезин. Хүлөөнгөн ажилына үлгериле болган бүтүрдиг болуга бис чамдык таварылгаларда харын-даа багай ажаалдыг бызааларын саар инектер фермазында саанчылардан алган анаа хүлөөн берип турар бис—деп, бригадир А. С. Шапыа чугаалай-дыр.

Ноябрьнын төңчүзүндө оон молдургаларын денгидези түнөөн: чангыс ол айда молдурга бүрүзүнге кол-нукта 700 грами немелде денгидези оон алганы илөөн. Партиянын төгүлүгү Программаны-биле сорук кирген кадарчы Т. С. Күжүгеттин күш-ажылыг көрүлүшкүсү мылым.

О. НАМЧЫЛАН.

МОСКВА. В. В. Куйбышев атыг электроводотук коллективни СЭЭП-нин XXII съездинин шилдеринге бугуругенин үлүг чедишкенин биле харылал турар. Плавдан ажыр продукция бугуруу талазы-биле хүлөөлге ажыг күсүстегенин, кымыларын үжөн ажыг чаа хөвирлерин шилдөөлөп алган. Камгал алган материалдар-биле съездинге чедир 7900 электротехникаларын бугуруп үндүргөн. Ам заводта чыл плавны хуусаа бетинде күсүдери дээш чарым каабарган. ЧУРУКТА: аппаратура цегинде. СЭЭП-нин XXII съездин атыг бригаданын бригадир Валентина Грачева (он талазында) болудун бригаданын кемигүү Надежда Белованын ажылыг хайлаарал турар. СЭТА-нын фотохрониказы.

ХӨЙ-НИИТИНИН КҮЖҮ-БИЛЕ

СЭЭП-нин XXII съездинин шилдеринин партиянын чөдө Программаны-биле бугу совет улаштуун ажык-хө-рөзөгө уаурулга аларган. Ол төңчүлүг документтерин ажыкчы чөдө дептередиринге партиянын ролю аажок улауг болган, мынд харылсаа ажылдашкыларын, партиянын хөй-ниитини тардыкчыларын салымшыны база бар.

Харылаа ажылдашкылар болган партиянын хөй-ниитини тардыкчылары, потталыкчар бугу совет улау-биле казы XXII съездин шилдеринин улауг келудурун биле хүлөөн алдына, 1962 чылда партияга чамгылаш улам каларып дээш кызымак ажилдап турар. Ажыкчы чоннарын партияга чамгылаштыр калык соонургалы оларнын политтехничил болган күш-ажылыг илөөлгезин бергенин херегелешкан харылаа ажылдашкыларын, партияга тардыкчыларын ажыкчы чингелип турар. Оон чижөөн чүггө Кымыл хоорайдан белин толаргай көрүп болур.

Эрттен 1960 чылдын бо үезинге денгөөнө кымылчылар 3 муң ажыг чамгылашканын, оон иштинде «Шан» колхозуну 300 ажыг экекциларны хөйүн ап турар азы 1961 чылда 19 муң ажыг экекцилар партияга чыгыттыган. Бо бугуу чүггө харылаа ажылдашкылар челип алган эвеш дээрин дөңсөөлөр черек. Хөй-районды харылаа ажылдашкылар хөй-лаа болса, олар чөдө-лаа кымыл ажылдаа, партияга чамгылашкы херегелдиг өзүп турар негелдизин

Б. ЛАНТУХОВ.

бүрүн хандылары берге. Бо талазы-биле хөй-ниитини партияга тардыкчылары, партия, профсоюзлар, комсомол организациалары болган бугурулу, албан черлеринин улаугурулары биске улауг дузаны чедир-ин турар. Кымылдын хөй-ниитини партияга тардыкчылары 1962 чылда партияга чамгылашкы калбартып болган дүргөн дөңсөр талазы-биле чугула болган улауг ажылдарын кылганнар. Инуеуисис АТБ-нын № 4 колонна-ажылда хөй-ниити партияга тардыкчызы эш Л. Г. Латвонова үш чыл бургунаар ажылдан өгөлөөн. Баштайгы чылында анаа бергелер бола таварышп тургулаан: өлөөн хей кижигер партияга чамгылаш, оон сөөлөнери дивнавийн барганнар. Мычалза-лаа ол даразында чылда улам кызымак ажилдап, тайылбыр ажылыг калбарташ эки түнөөлөр чилип алган. А 1962 чылдын партияга чамгылаш ол коллективте дооскан, эш Латвонова болудун коллективинге 164 солуннарын, 171 журналдарын чамгылаш.

Устүнде өштер шыкшан, партияга чамгылашкы калбартып дээш кызымак ажилдап турар хөй-ниитини партияга тардыкчылары хоорайда мык эл. Оларга № 1 шквала Галяина, божуга бакмында Броулева, горлода Кистеева, хлөө завоуде Смирлова, автосетелге завоуде Борозова болган өскелер-лаа ханнааржыр.

ЭЪТ БУДУРЕРИНИН ЧУГУЛА КУРЛАВЫРЛАРЫНЫН БИРЭЭЗИ

СЭЭП-нин XXII съездининге Тыва өчтөй-келгенинге эш Н. С. Хрущев «Бистин эң чокусу соругавыс—чуртга ортума-биле этти чүс тектер тарыла шөлүнге олаштыр 75 центнерден болган көзгө азыл-агылынын өсөк чүс тектер ажилдадыг черлеринге олаштыр 16 центнерден эвеш эвешти бугуру болур» деп чугаалаан.

Бо соруглаан күсүдери колхоз, совхоз бугуругезинге эртенден болган мурнакчы практиканын чедишкенин дүргөн, дилиг ажилдарынын кол хандырыш. Эттин курлавырын көвүдөдери мал ажылынын бүгү азырларына чедип алдынар ужурап. Бистин республиканын колхозтарынын болган сохостарынын ийи эт бугуругезинде ийен эл 27,8 хууну, хөй этин 52,4 хууну, аыт этин 14,1 хууну, а хаваа этин чүгө 5,3 хууну, күш этин 0,4 хууну өлөөн турар. Хөй саным хойну элет садар хүлөөлгө кирип турарын даразындан колхозтарда болган сохостарда мал өстүреринин планын үзүлдериңге 100 муң ажыг баш хөй чөдөйи турар. Индыг турда хаваа эттин бугурури болган күрүнеге салары чыл бүрү мырында чер албайн келген.

Ам үедө эт бугуруринин үштүн бир хуузу эелет турар инек этин бугурурини бистин республиканын азыл-агылыны ыкка көвүдөдөр болурун саналгалар көргүзүп турар. Ол дугайында мыкты болган малдын, оон иштинде инектерин баш саным дыка көвүдөдери, кодан мал-

колхозтары 100 инектен-не чүгө 57, сохостар—58 бызааны алган. Сөөлү чылдарда чамык колхозтарын, сохостарын күрүнеге саткан мыйыстыг бола малынын денгизин кудулап турар. Чижээ, 1958 чылда күрүнеге саткан бүгү мыйыстыг бола малдын ортумак дират денгизин бир башка олаштыр 303 кг турган болса, бо чылын чүгө 273 кг болган. 1960 чылдын-биле денгөөргө Бай-Тайга районун колхозтарынын саткан бола малынын ортумак дират денгизин 19 кг, Өвүрүн—20 кг кудулаан. Оон-биле чергелештир тус черин инектерин өсөк черлерден эгелөөн элтир усаанын бугагалары-биле усаалар аразынын элериштиргелерин ажил-агылар көңүлү багай чорудуп турар.

Оон уламдындан ажил-агылар дират денгизин эвеш, хөй саным малын өткө дугаар ужурга таварып, ылангыя саткан мыйыстыг бола малдын хөй денгизин эвеш денгизил анык маллар болуп турар. Эт курлавырын шак мычтар төтчөглөөр чоруткан чайлаа чогуру.

Чөмөрлөгүн багай чорутканын түнөөлүнде анык малдар кымыл үеде күш кирер хамаан чок, харын денгизин кудулаштыр таварышталар хаа эвес. Моон ужурунда чайгы олардыкымынын камгалагы айларын колхозтар болган сохостар чүгө малдын кымыл үеде чидирген денгизин каттап тургузанын ажылдап туралар. Оон түнөөлүнде бүдүн чартык харыг калызырын чыктыр чүгө 150—180

динг денгиз немелдизин чедиш алыр черек.

Республиканын мурнакчыларынын дуржулгалыг бызааларын эки шынарлыг кылдыр өстүреринге бистиң өөредип турар. Биз-Хем районун «Кымыл таравачын» колхозунда мыйыстыг бола малын усаашкында талазы-биле Туран фермазында алды ай назымын бызааларын ортумак дират денгизин 150—160 кг челип турар. Мурнакчы бызаа ажаагычы Д. Р. Завьялованын болудунде шымыр бызааларын дират денгизин 200—217 кг челип турар.

Бызааларын эки шынарлыг өстүреринге үлөөлгөзүн бо фермада эки, долу үнелиг, үзүктөлийшкын чөк чөмөрлөгүн тургускан. Мында 6 ай дургузуна ортумак-биле бир бызаага 250 литр чалаң сүтүг, 700 литр тырткан сүтүг, 120 кг концентраттарын, 5 кг дусту, 3,5 кг чугайын берип турар. 15—20 лонку назымындан эгелөөн сизген биле селюсту бызаага туралааны-биле бөөр. Чайгы үедө бызааларын олар-ларга болган лагерлерге ажаап турар.

Чөмөрлөгүн, ажааланын мурнакчы аргаларын ажилдашканындан элөөн кал чылдарын иштинде ол фермада бызаа бүрүзүгүн дун-хүнде ортумак денгиз немелдизин 670—700 грам болган. Эң шымыр бызааларын денгиз немелдизин 1000 грам болган оон-лаа ажыг.

Бызааларын мычтар эки доруктур чорук анык малдын оон ийи дүргөн өөрөйип чогуру байдаларын тургузаар. Оон денгизинин 18—20

чүвө бызааларын инектерге эмирин доруктурар болур. Тыванын ажил-агылыларга мурнада чылдарга мору ажилдашканын дуржулгалыг ажыктыг түнөөлди көргүзүш турбу-биле, бо чылын чүгө 5828 бызааны чамгыштыр доруктурар, азы 1958 чылдын-азадан 4564 бызаа эвеш болган.

Бызаанын сүт ижер үезинин сөөлүндө үедө чөмөрлөгезинче оон көчөөнгей салыры чугула. Чамык ажил-агыларда бызаага сүт ижерге сөөк апарган сонда чүгө саван-биле чөмөргөш түрүп бөэр, а эки-ле диге, мында-сайда сизген бөөр чүгү бар. Чаш малды мычтар өстүрүрге оон денгизин дыка кудулаар болган молдурга апарган үезинде дират денгизин куду болур. Бедик продукттуг болган, ылангыя үрө-уусаалыг малды өстүрүп алыра, оон бүгү өвүдөдөш үезинде ону шын доруктурарын организастаары чугула. Сүт ижер үези дооскан сонда 6 ай назымындан эгелөөн бызаанын дират денгизин, өвүдөдөш болган үрө-уусаалыг шынарларын барыдаалап, норма дугаар чөмөргө черек.

Бызаа сүт ижер апарганын эгелөөн тур-ла дун-хүнде тырткан сүтүг анаа нормал болур. Биз-Хем үедө чөмөрлөгө нормалына ийи кг концентратыг чөмөр, 7—8 кг силос карер болган сизгени туралааны-биле чиртип. Индык чөмөрлөгө үезинде өр бызаа-молдурга-нын хонукта нөмөр денгизин 1 кг чөдөр, чамдыкта оон-даа ажар. Чайын олардыкымын турган үедө хонукта 900—1100 г хонукта чөдөр бол-

дуржулгалынын сан-мөдөөлөрин дугаар алырга, эки азыралга турган малдын дун-хүнде нөмөр денгизин хөй болур болган кон элди (илтин чыа-биле казы) 60—64 хуу болур. Ужур-дугазынын талазы-биле мыйыстыг бола малды чөмөргө киреги черге кууруу силостун тургусса чогуру. Тургузу азыралга турмак улауг инек хонукта силосту 40 кг, анык мал 15—30 кг чедир турар. Эки түнөөлөри челип азыр төлөөлө азыралга малларын чөмөргө нормалын мычтар туртуулары сүмөлөп турар (кг-биле):

	Улауг инеке	Анык малга
Сизген	3,3	6,8
Саван	1,2	—
Силос	32,0	18
Картофель	1,5	1,8
Концентрат	1,5	1,6

Улауг малдарын чөмөрлөгө чамдык таварылгаларга сизгени саала-биле коэффициент дугаар солуп болур. Мал чөмөрүн планнан тургузарга 1 кг денгиз немелдизинге 7—8 кг чөмөргө эдилешиш негелдизин барыдаалаар ужурап. Семиртир азыраар малдарга таарымчалыг оран-саваны белеткээр, дуржулгалыг кижилерин ийиш алыры чугула. Семиртир азыралдын хуусааларын улауг малга 85—90 хун, 2—3 харыг малга 110—120 хун, 1,5 харыг малга 130—150 хун бооп болур.

Биз-Хем районун «Октябрь» 30

